

Essi Honkanen

ELÄMÄN JÄLKIÄ

Runonlausunnan vaikutuksia koreografian rytmiin ja tanssijan ilmaisuun

ELÄMÄN JÄLKIÄ

Runonlausunnan vaikutuksia koreografian rytmiin ja tanssijan ilmaisuun

Essi Honkanen
Opinnäytetyö
Kevät 2019
Tanssinopettajan tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Tanssinopettajan tutkinto-ohjelma, baletin suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Essi Honkanen

Opinnäytetyön nimi: Elämän jälkiä – Runonlausunnan vaikutuksia koreografian rytmiin ja tanssijan ilmaisuun

Työn ohjaajat: Petri Hoppu, Heli Kuula ja Niina Vahtola

Työn valmistuslukukausi ja -vuosi: Kevät 2019

Sivumäärä: 33 + 7

Tutkin taiteellisessa opinnäytetyössäni runonlausunnan vaikutusta koreografian rytmiin ja tanssijan ilmaisuun teoksessa *Elämän jälkiä*, jonka Oamk Dance EK -tanssin erikoiskoulutusluokka esitti marraskuussa 2018. Halusin tutkia, miten tanssijoiden puheääntä pystyy yhdistämään omaan päälaajiini, balettiin. Lisäksi halusin teoksen kautta kannustaa baletin harrastajia ilmaisemaan kysymyksiään, tunteuksiaan ja ideoitaan avoimesti balettitunneilla.

Omien havaintojeni lisäksi tanssijat vastasivat kolmeen kirjalliseen kyselyyn prosessin eri vaiheissa. Tulkitsin vastaukset omasta näkökulmastani toimiessani tutkijana ja koreografina. Käsitteiden määrittelyn tukena käytin myös lähdekirjallisuutta.

Runonlausunnassa rytmiä luovat esimerkiksi alku- ja loppusointujen, toistojen, sanajärjestyksen, intonaation ja taukojen käyttö, joiden kautta koreografia rytmittyy joko tasarytmiseksi tai epäsäännöllisemmäksi. Runonlausunta vaikuttaa tanssijan ilmaisuun tukien sitä varmempaan ja selkeämpään suuntaan, sillä runon sisältö tukee koreografiaa. Myös tanssi auttaa runojen lausunnassa, sillä tutkimuksessa selvisi, että runojen lausuminen sujui helpommin, kun sen sai yhdistää rakkaaseen harrastukseen, tuttuun ja turvalliseen tanssiin. Äänenkäyttö tässä produktiossa on hyödyntänyt tanssijoita myös muilla elämän osa-alueilla, kuten kouluesitelmien pitämisessä ja mielipiteiden ilmaisussa.

Tutkimuksen myötä selvisi, että äänenkäyttöharjoitukset myös baletin harrastajalle ovat tärkeitä, koska niiden avulla tanssi-ilmaisu voi vahvistua, hengittäminen vapautua ja tanssituntien ilmapiiri tulla avoimemmaksi. Lisäksi äänenkäyttö kannustaa tanssin monipuolisuuteen. Kannustan baletinopettajia rohkeasti kokeilemaan tanssijoilleen erilaisia äänenkäyttöharjoituksia ryhmähengen, tanssi-ilmaisun, avoimen ilmapiirin sekä rohkean ja hengittävän tanssimisen kehittämiseksi.

Asiasanat: Nykybaletti, runo, runonlausunta, koreografia, ilmaisu.

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Dance Teacher Education, Option of Ballet

Author: Essi Honkanen

Title of thesis: Effects of Poem Reading to Dancers' Expression and Rhythm in Choreography

Supervisors: Petri Hoppu, Heli Kuula and Niina Vahtola

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2019

Number of pages: 33 + 7

This study deals with how poem reading affect to rhythm of the choreography and the expression of the dancers in the work *Tracks of Life*. The dancers of the work were pupils in Oamk Dance EK special dance education at Oulu University of Applied Sciences. The work in question was performed in November 2018. The aim was to study how the voice of dancers can be connected to ballet. Additionally, another aim was to encourage ballet dancers to make questions, express thoughts and ideas openly at the ballet classes.

As study material were used my own observations and three questionnaires to dancers at different phases of the project. Interpretations of the answers were made from the choreographer's and researcher's viewpoint. Different kind of source literature were used in order to support the definition of the concepts.

The rhythm of the poem reading comes from words alliteration and rhyme, repetition, word order, intonation and the use of pauses. With these elements the rhythm of the choreography becomes either even or uneven. Poem reading affects the dancers' expression by supporting it to become more confident and clearer because the contents of the poems support the choreography. Dancing also helps reading poems because this study found out that poem reading was easier when dancers could dance at the same time when doing what they love. The use of their voice in dance helped them also in other fields of life like giving a presentation at school and saying their own opinion aloud.

The study found out that voice exercises are important also to ballet dancers because with the help of them, expression in dance may become more confident, breathing may become more free, and the atmosphere of the dance class may become more open. The use of dancers' voice encourages the diversity of dance. I encourage ballet teachers to try different voice exercises to their dancers. Using their voice, they may improve team spirit, dance expression, courage and breathable dancing.

Keywords: modern ballet, poem, poetry expression, choreography, expression.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	8
	2.1 Tutkimuskysymys	8
	2.2 Tutkimusmenetelmät	9
3	KESKEISET KÄSITTEET	11
	3.1 Runojen rytmi	11
	3.2 Rytmi ja lausunta	13
	3.3 Koreografia ja tanssijan ilmaisu	14
4	TAITEELLINEN TYÖSKENTELY	15
	4.1 Tanssijat ja ensimmäinen kysely	15
	4.2 Teoksen runot ja koreografian suunnittelu	16
	4.3 Koreografian harjoitusprosessi ja toinen kysely	21
	4.4 Esitys ja kolmas kysely	24
5	POHDINTA	28
6	PÄÄTELMÄT	30
	LÄHTEET	32
	LIITTEET	34

1 JOHDANTO

Sain idean taiteelliseen opinnäytetyöhöni halusta tutkia jollain tasolla äänenkäyttöä, koska tanssin lisäksi olen kiinnostunut esimerkiksi näyttelemisestä ja yleisölle puhumisesta. Runoissa on samantyyppistä rytmikkyyttä kuten tanssissakin, minkä vuoksi päädyin runojen lausunnan ja tanssin yhdistämiseen. Runonlausunta on kuin musiikkia, sillä siinä on rytmiä, jota luovat esimerkiksi äänenpainot, loppu- ja alkusoinnut sekä tekstin sisältö. Runonlausunnassa on mukana myös ilmaisu, joka yhdistyy tanssin ilmaisuun.

Taiteellisen opinnäytetyöni tanssijoina toimivat Oamk Dance EK -ryhmä, eli Oulun ammattikorkeakoulun tanssinopettajaopiskelijoiden opettama 13–19-vuotiaista nuorista koostuva tavoitteellisesti harjoitteleva ryhmä sekä yksi kolmannen vuosikurssin tanssinopettajaopiskelija. Opetin tanssijoille produktiotunteja syksyn ajan kaksi kertaa viikossa. Lähes kaikkien tanssijoiden pääasiallinen lajitausta oli klassisessa baletissa, minkä vuoksi äänenkäyttö tanssiin yhdistettynä oli heille vierasta. Aloitimmekin syksyn tunnit erilaisin äänenkäyttöharjoituksin niin, että kehon liike ja äänenkäyttö yhdistyivät.

Opinnäytetyöni *Elämän jälkiä* esitettiin Oulun ammattikorkeakoulun tanssinopettajaopiskelijoiden järjestämässä Tanssia! -näytöksissä marraskuun 2018 lopulla. Teoksessa tanssijat lausuiivat runoja langattomiin mikrofoneihin ja tanssivat nykybalettia. Minä toimin teoksen runojen kirjoittajana, koreografina, puvustajana ja ohjaajana.

Halusin teokseen monipuolisesti erityyppisiä runoja, ja sen vuoksi kirjoitinkin sekä perinteikkäämpiä riimejä sisältäviä runoja että vapaarytmisiä moderneja runoja. Runojen teemat ja tunnelmat ovat myös erilaisia: on sekä elämää pohdiskelevaa haikeaa runoutta että onnellisen innostunutta runoutta. Aineistoa opinnäytetyöhöni sain tanssijoille teettämistäni kolmesta kyselystä, lähdekirjallisuudesta sekä omista havainnoistani ja työpäiväkirjastani.

Kokemukseni mukaan balettitunneilla ja -teoksissa tanssijoiden äänenkäytön sijaan suositaan tanssimista musiikkiin. Baletin harrastajat tarvitsevat myös äänenkäyttöharjoituksia, koska oman kokemukseni mukaan baletin harrastajat ovat hieman pidättyväisiä. Uskon, että äänenkäyttöharjoit-

tusten avulla tanssijat voivat vapautua ilmaisemaan rohkeammin ja oppia myös hengittämisen tärkeyttä tanssiessa. Haluan kehittää baletin harrastamista suuntaan, jossa oppilaat rohkenisivat avoimemmin hengittää, keskustella tunteilla ja ilmaista tanssiaan rohkeasti.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Katsoin syksyllä 2017 tanssiteoksen, jossa tanssijat käyttivät ääntään. Tämän teoksen nähtyäni aloin miettiä, voisiko omaan lajiini balettiin yhdistää tanssijoiden äänenkäyttöä, mikä ei kokemuksemi mukaan ole baletille ominaista. Olen lisäksi kiinnostunut näyttelemisestä ja pidän yleisön edessä puhumisesta ja esiintymisestä, joten ajatus ääntä ja tanssia yhdistävästä taiteellisesta opinnäytetyöstä tuntui omalta. Miettiessäni tarkemmin mitä tanssijat voisivat puhua, tulivat runot mieleeni, koska niiden lausumisessa, kuten tanssissakin, on rytmisyyttä. Koska itse harrastan runojen, tarinoiden ja novellien kirjoittamista, päätin kirjoittaa runot itse. Kirjoittaminen on tanssin lisäksi minulle tärkeä ilmaisumuoto, joten koin mielekkääksi saada toteuttaa prosessissa omaa taiteellisuuttani monipuolisesti koreografian, kirjoittamisen ja lausumisen luomisessa.

Tein koreografian *Elämän jälkiä* Oamk Dance EK -ryhmälle, ja se esitettiin Oulun ammattikorkeakoulun tanssinopettajaopiskelijoiden järjestämässä Tanssia! -näytöksissä marraskuun 2018 lopussa. Tutkimukseni on koreografinen kokeilu, jossa nykybaletin liikemaailmaan on yhdistetty tanssijoiden runonlausuntaa.

2.1 Tutkimuskysymys

Tutkimuskysymykseni on *Miten runonlausunta vaikuttaa koreografian rytmiin ja tanssijan ilmaisuun?* Koska sekä tanssissa että runonlausunnassa on rytmikkyyttä, halusin tutkia, miten tämä yhdistelmä sujuisi. Otin tutkimukseen mukaan myös tanssijan ilmaisun, koska runojen aiheet ja teemat vaikuttavat paljon siihen, millaisella tunteella ne lausutaan, mikä puolestaan vaikuttaa tanssi-ilmaisuun. Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen.

Tutkimukseni kohdejoukkona oli Oulun ammattikorkeakoulun Oamk Dance EK -ryhmä, joka koostui kolmestatoista 13–19-vuotiaasta nuoresta. Ryhmän lisäksi tutkimukseen osallistui Oulun ammattikorkeakoulun kolmannen vuosikurssin tanssinopettajaopiskelija. Kohderyhmä valikoitui melko luonnostaan, sillä olen suorittanut ryhmälle työharjoitteluopintoja ja myös tämän teoksen opettaminen toimi samalla harjoitteluopintonani. Lisäksi oppilaat saivat mahdollisuuden esiintymiseen. Tanssinopettajaopiskelija oli aiemmin suorittanut balettiopintoja yhdessä Oamk Dance EK -ryhmän

kanssa ja jatkaessaan balettiopintojaan syksyllä 2018 hän halusi osallistua myös produktiotunneille ja näin ollen tuli mukaan teokseen.

Tutkimukseni tarkoituksena on äänenkäytön kautta luoda uusia ulottuvuuksia baletin harrastajien tanssi-ilmaisuun, läsnäoloon ja aktiivisuuteen. Haluan kannustaa myös muita baletinopettajia suosimaan tunneilla avointa keskustelua ja sitä kautta monipuolisia oppimismenetelmiä, mikä myös hyödyttää erilaisia oppijoita.

Tutkimukseni tietoperustana toimivat lähdekirjallisuuden avulla määrittelemäni tärkeimmät käsitteet, jotka ovat jo entuudestaan olemassa olevaa tietoa, sekä tanssijoiden kyselyvastaukset ja omat havaintoni, jotka ovat uutta tietoa. Tutkimuksen kannalta tärkeimmät käsitteet määrittelen seuraavassa luvussa.

2.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelminä käytin omia havaintojani ja kyselyitä tanssijoille. Tein tanssijoille kolme kirjallista kyselyä: ensimmäisen produktion alkaessa, toisen työskentelyvaiheessa ja viimeisen esitysten jälkeen. Lisäksi termien määrittelyn tukena käytin lähdekirjallisuutta.

Tulostin kaikki kyselyt ja tanssijat vastasivat niihin käsin kirjoittamalla. Ensimmäiseen kyselyyn vastattiin heti ensimmäisellä produktiotunnilla elokuun 2018 lopussa. Sen tarkoituksena oli selvittää, millaisia aiempia harrastus- ja esiintymiskokemuksia tanssijoilla oli muun kuin tanssin osalta sekä millaisia ajatuksia yleisön edessä puhuminen sai heissä aikaan. Toinen kysely tehtiin puolessavälisessä harjoitusjaksoa ja siinä kysyin tutkimuskysymykseni, sillä pyrin saamaan aineistoa kysymyksiini tanssijoilta. Kolmas kysely tehtiin esitysten jälkeen, ja siinä kysyin uudelleen tutkimuskysymykseni sekä ajatuksia esiintymisestä. Kyselyiden lisäksi keskustelimme tunneilla esiin tulleista asioista. Näin ollen koko prosessi sisälsi paljon avointa vuorovaikutusta ja sain tanssijoilta toimivia ideoita ja ehdotuksia.

Toimin teoksen koreografina, ohjaajana ja puvustajana sekä teoksessa kuultavien runojen kirjoittajana. Lisäksi toimin koreografian ja koko prosessin opettajana, tutkijana ja tutkimusmenetelmän mukaisesti observoijana. Tein tutkimusta omasta näkökulmastani toimiessani tutkijana ja koreogra-

finä. Observoin sekä harjoituksia että esityksiä. Tein havaintoja työpäiväkirjaani tutkimuskysymysten pohjalta eli kiinnitin erityisesti huomiota tanssijoiden ilmaisuun sekä tanssin ja runonlausunnan yhteiseen rytmikkaan. Huomioni kiinnittäviin asioihin vaikutti myös oma tanssihistoriani, kokemukseni opettajana, kirjoitusharrastukseni sekä mielenkiintoni puheilmaisuun.

3 KESKEISET KÄSITTEET

Opinnäytetyöni tietoperustaan kuuluvat keskeisimmät käsitteet ovat runot ja niiden rytmi, runonlausunta, koreografia sekä tanssijan ilmaisu, ja tässä luvussa avaatan näitä käsitteitä. Työn kannalta tärkein käsite on runojen rytmisyys, joten kerron tästä eniten.

3.1 Runojen rytmi

Vaikka nykypäivän runous eli lyriikka on kehittynyt paljon kuluneen vuosisadan aikana, ovat jo antiikin aikana syntyneet tyypilliset piirteet säilyneet nykypäivään saakka. Runoille tyypillisiä ominaisuuksia ovat rytmi, toisto ja säännönmukaisuus. (Parkko 2011, 13.) Jo Aristoteles kertoo Runousopissaan, että runoilijat ovat kirjoittaneet runojaan erilaisilla mitoilla (Aristoteles 1967, 14). Runoihin on siis jo tuolloin liittynyt voimakkaasti rytmisyys. Mielenkiintoinen huomio on, että runous perustuu suulliseen traditioon. Runojen avulla välitettiin tietoa sukupolvelta toiselle. Runot kehitettiin niin, että ne jäisivät helposti mieleen: tämän vuoksi runoissa käytettiin toistoa ja säännönmukaista rytmiä. (Parkko 2011, 20.)

Rytmisyys on ihmiselämässä arkipäivää, ja tällaista rytmikkyyttä esiintyy myös runoudessa. Metriikka eli runomittaoppi sisältää kaavoja, joiden mukaan runoja voidaan kirjoittaa. Kaavat sisältävät muun muassa pitkien ja lyhyiden tavujen sekä tavujen määrän vaihteluja. Metrysten runojen rytmi on selkeää ääneen luettaessa. (Parkko 2011, 96.)

Rytmisyyttä runoon tuo kielen sointuisuus, mikä tarkoittaa alku-, loppu-, puoli- ja sisäsointuisuutta. **Alkusointu** eli **alliteraatio** tarkoittaa peräkkäisten sanojen alkutavujen samankaltaisuutta. Alkusoinnut luovat rytmin tihentymistä. Esimerkiksi Kalevalassa on käytetty alkusointuisuutta. **Loppusoinnulla** eli **riimillä** tarkoitetaan säkeiden loppujen samankaltaisuutta. Usein samanlaisia ovat säkeiden yksi tai kaksi viimeistä tavua. **Puolisointu** eli **assonanssi** tarkoittaa epätäydellistä riimiä, jossa kokonaisen tavun sijaan sointuvat vain vokaalit. **Sisäsointu** puolestaan tarkoittaa yhden säkeen sisältä löytyviä sointuvia äänneitä tai säkeen sisällä esiintyviä riimejä. (Parkko 2011, 105–107.)

Vapaarytmisen runo tarkoittaa runoa, joka ei noudata runomittaa tai ei ole painokkaasti toisteista (Kainulainen 2007, 69). Vapaarytmisestä runosta ei välttämättä löydy edellä mainittuja alku-, loppu-, puoli- ja sisäsointuja, eikä tällaisen runon rytmi usein ole niin tasaista kuin perinteikkäämmän runon. Haasjoki kuvailee teoksessa *Lentävä hevonen* kolme eri osa-aluetta, jotka vapaamittaiseen runoon luovat rytmiä, ja ne ovat: (1) painollisuus, äänneet ja intonaatio, (2) syntaksi, sanajärjestys ja välimerkit sekä (3) säe, säerakenne ja säkeen ja virkkeen suhde. Myös runon puhujuteen ja kuvallisuuteen liittyvät keinot voivat luoda rytmiä, esimerkiksi kielen kuvallisuudella voi leikitellä hidastuttaen tai nopeuttaen rytmiä. Runon lausumistilanteessa rytmiä luo puhujan äänen rytmi. (Haasjoki 2007, 95–96.)

Painollisuus rytmin luojana tarkoittaa sanan painollisten ja painottomien tavujen vaihtelua. Suomen kielessä usein sanan pääpaino onkin ensimmäisellä tavulla. Näin ollen pitkien ja lyhyiden sanojen vaihtelu luo rytmiä joko lisäten tai vähentäen painollisia tavuja. (Haasjoki 2007, 97.)

Äänneet vaikuttavat rytmiin konsonanttien ja vokaalien avulla. Tavut ovat joko suljettuja tai avoimia sen mukaan, päättyvätkö ne konsonanttiin vai vokaaliin. Konsonanttiin päättyvät tavut ovat suljettuja (esimerkiksi *vain*), vokaaliin päättyvät avoimia (esimerkiksi *ja*). Näin ollen ne voivat vaikuttaa koko runon tunnelmaan jättäen säkeen avoimeksi tai suljetuksi. (Haasjoki 2007, 97–98.)

Intonaatio tarkoittaa puhutussa kielessä ilmenevää sävelkulkua (Haasjoki 2007, 98). Intonaatio runoa luettaessa syntyy lukijan äänensävyistä ja tavasta, jolla hän puhuu, esimerkiksi kysyen, valittaen tai käskien (Parkko 2011, 112).

Syntaksi tarkoittaa runon lauserakenteita ja niiden noudattamista tai noudattamatta jättämistä (Parkko 2011, 114). Rytmiä runoon luovat virkkeiden pituudet, lauseiden määrät virkkeissä, kieliopillisten sanojen käyttäminen tai käyttämättömyys sekä syntaksin säännöllisyys tai säännöttömyys. Esimerkiksi pitkät, monilauseiset virkkeet voivat luoda runon rytmistä monipuolisen ja kumpuilevan, kun taas lyhyet päälauseet saavat aikaan lyhytjaksoista rytmiä. (Haasjoki 2007, 99–100.)

Myös virkkeiden **sanajärjestys** ja niiden vaihtelu luovat runoon rytmiä. Runoissa sanajärjestystä muuttamalla myös rytmi muuttuu. (Haasjoki 2007, 100.) Käänteinen sanajärjestys tarkoittaa, että subjekti tulee vasta predikaatin jälkeen (Parkko 2011, 115), kun suorassa sanajärjestyksessä sub-

jekti on ennen predikaattia. **Välimerkityksellä** puolestaan merkitään lauseiden ja virkkeiden suhteita, mutta sitä voi käyttää myös tehokeinona. Tällöin se tuo runoon esimerkiksi taukoja, hidastuksia, nopeutuksia tai äkkikäännöksiä. (Haasjoki 2007, 100–101.)

Toistorakenteet luovat myös rytmikkyyttä. Toistaa voi esimerkiksi sanojen alkuja tai loppuja. (Parkko 2011, 113–114.) Toisto painottaa runon teemaa tai sisällöllisesti merkittävää asiaa, ja tätä kautta toisto luo runoon myös tunnelmaa (Helttunen & Saure 2004, 26).

Rytmiä runoon luo myös **säe**, jonka **rakenne** vaikuttaa pituudellaan ja sijoittelullaan runon rytmiaan. Säkeen sisällä rytmiä luovat painotusten ja intonaatioiden sijoittuminen. Esimerkiksi säkeen loppuminen kysymysmerkkiin tai viimeisen tavun loppuminen vokaaliin jättävät säkeen avonaiseksi ja epäselväksi, kun taas konsonanttiin tai pitkään vokaaliin päättyvä säe sulkee säkeen ja koko tunnelman. (Haasjoki 2007, 101–102.)

Säkeen ja virkkeen suhde tarkoittaa lause- ja säerakenteiden yksiköiden rajojen ja ominaisuuksien suhteita, jotka korostuvat vapaarytmisessä runossa. Säkeenylitys tuo runoon erilaista rytmiä, kun virke jatkuu seuraavaan säkeeseen ja päättyy keskelle säettä. Tämä toimii tehokeinona säkeen ja virkkeen rajojen painottamiselle, sillä usein runoa luettaessa sekä säkeen että virkkeen lopussa on tauko. (Haasjoki 2007, 102–103.)

3.2 Rythmi ja lausunta

Rythmi on toistuvuuden ilmiö, joka toistuu säännöllisenä tai epäsäännöllisenä eri muodoissaan kaikilla elämän alueilla (Oksala 1973, 61–62). Rythmiä esiintyy jokapäiväisessä elämässä esimerkiksi hengityksen ja sydämenlyöntien kautta sekä vuoden- ja vuorokaudenaikojen vaihtelussa (Parkko 2011, 95). Rythmiä ilmenee sekä ajassa että tilassa, mutta tanssille tyypillisempää on aikarythmi. (Oksala 1973, 61–62.) Vaikka Lievonen kuvaa 4/4-tahtilajin olevan paljon käytetty tanssissa, hän korostaa, että rytmityksen toistuvuus voi kuitenkin vaihdella loputtomasti (Lievonen 1998, 45–46).

Teoksessaan Uudempia lausuntorunoja ja lausunto-opas vuodelta 1923 Maikki Ruoppila-Grönholm luettelee asioita, jotka runoja lausuttaessa ovat tärkeitä: ääni, puheen rythmi äänenväreineen ja taukoineen, runojen tulkinta ja niihin eläytyminen sekä hengitys. Hän kertoo, että äänenvärit,

tempo ja paussit elävöittävät runonlausuntaa. Hän korostaa, että lausujan pitää pystyä näyttämään ulospäin, mitä tuntee. (1923, 5–12.) Vielä nykyäänkin koen, että nämä asiat ovat oleellisia runoja lausuttaessa.

Tuovi Monola jakaa runon rytmisen ilmenemisen kolmeen tasoon: äänelliseen, liikunnalliseen ja visuaaliseen. Hän jakaa äänellisen tason edelleen puheääneen ja musiikkiin. Puheäänellä vaikutetaan rytmiin voiman, intensiteetin, sävelkulun, temmon, sävyjen ja ääntämisen kautta. Liikunnallista rytmiä luovat kaikenlaiset kehon liikkeet, kuten vapaamuotoiset ja täsmälliset liikkeet, tasoerot ja suunnat sekä etääntymiset ja lähentymiset. Visuaaliseen tasoon sisältyvät esimerkiksi puvut ja mahdollinen tarpeisto. (1988, 24–25.)

3.3 Koreografia ja tanssijan ilmaisu

Esitettäväksi tarkoitetun tanssin pohja on koreografioinnissa, tanssin luomisen prosessissa. Koreografia voi noudattaa tarkasti harjoiteltuja askeleita, mutta se voi olla myös hyvin vapaata improvisaatiota, mutta tällöinkin tanssijoiden välille on sovittu tietyt säännöt ja periaatteet. (Sarje, Halonen & Pakkanen 1998, 15.) Sari Lievonen kertoo, että hänelle koreografia on eräänlaista ruumiillistunutta kirjoittamista. Hän vertaa koreografian luomista kirjailijan työhön, sillä kuten kirjailija tekee sanavalintoja ja muovaa sanajärjestystä, koreografi järjestää liikkeitä liikefraaseiksi. (1998, 33–34.) Koreografi voi saada inspiraation tanssiinsa esimerkiksi liikkeestä, musiikista, runoudesta tai luontokokemuksesta (Suhonen 2005, 17).

Tanssi-ilmaisua ovat tanssijan tunteiden ilmaisu, äänenkäyttö, tanssijoiden vuoropuhelu sekä keskenään että yleisön kanssa, teoksen tekninen toteutus sekä liikeilmaisu. (Perttula 2011, 10). Eeva Anttila kertoo tanssi-ilmaisun kumpuavan tanssijan tunteista ja mielikuvista eli sisäisestä maailmasta. Hänen mukaansa kokonaisvaltaisen tanssikasvatuksen voi jakaa kolmeen osaan: ilmaisuun, taitoon ja tietoon. (1994, 20A.)

Anttilan mukaan tanssi-ilmaisun keskiössä toimivat luovuuden ja mielikuvituksen käyttäminen sekä oman kehon tuntemus ja -hallinta. Tanssi-ilmaisu saa syvyyttä luovuuden, herkkyuden, spontaanisuuden ja intuition avulla. Anttila kertoo, että ilmaisun osuuden tanssitunneilla on oltava tanssin aloitusvaiheessa suuri, sillä tanssi-ilmaisu toimii tanssikasvatuksen perustana. (1994, 22A–23A.)

4 TAITEELLINEN TYÖSKENTELY

Sain teokseen *Elämän jälkiä* idean, kun aloin miettiä, millaisia erilaisia konkreettisia ja abstrakteja jälkiä elämiimme on piirtynyt. Kirjoitin itse teoksessa kuullut neljä runoa, joihin sisällytin pohdiskelevia, surullisia elämän jälkiä, mutta myös iloisia ja kiitollisia. Viimeisessä runossa pohdittiin myös, mitä tulevaisuus tuo tullessaan. Teos päättyi kuitenkin oivallukseen, että juuri tässä hetkessä eläminen on tärkeintä.

4.1 Tanssijat ja ensimmäinen kysely

Teoksessa esiintyi 14 tanssijaa, joista yksi oli Oulun ammattikorkeakoulun tanssinopettajaopiskelija ja loput Oamk Dance EK -erikoiskoulutusluokan oppilaita. Erikoiskoulutusluokkalaiset olivat kaikki 13–19-vuotiaita nuoria ja tanssinopettajaopiskelija kolmannelta vuosikurssilta. Merkittävä osa tanssijoista oli jo pitkään tanssinut balettia; tanssinopettajaopiskelija opiskelee kansantanssin suuntautumisvaihtoehdossa.

Produktion alkaessa teetin tanssijoille alkukyselyn (liite 5), jossa kysyin heidän harrastus- ja esiintymiskokemuksiaan muun kuin tanssin saralla, tuntemuksiaan yleisön edessä puhumisesta sekä ajatuksia, mitä hyötyä ääntä ja tanssia yhdistävästä produktiosta tanssijoille voisi olla. Lähes kaikki tanssijoista olivat lajitaustaltaan baletin harrastajia, joten halusin kysyä äänenkäytöstä, sillä kokemukseni mukaan heidän aiemmin tanssimissaan balettiesityksissä ei ole käytetty tanssijoista lähtevää ääntä.

Kaikki tanssijoista olivat esiintyneet muutoinkin kuin tanssien esimerkiksi koulun näytelmissä tai musiikkiesityksissä. Tanssijoista kolme ei ole selkeästi harrastanut musiikkia tai teatteria, mutta heiltä löytyy esiintymiskokemusta koulun kautta. Tanssijoista kaksi kertoo, etteivät ole varsinaisesti harrastaneet musiikkia tai teatteria, mutta hieman oppineet koulussa ja kotona itsenäisesti. Loput tanssijoista eli suurin osa on harrastanut tai harrastaa edelleen musiikkia tai teatteria.

Kysymykseen yleisön edessä puhumisesta yksi tanssijoista kertoi, että se on luontevaa ja hän nauttii siitä. Kaikki muut tanssijoista kertoivat, että puhuminen yleisön edessä jännittää. Kaksi heistä kertoi, että joskus kouluesitelmät jäävät jopa pitämättä, koska jännitys ja pelko ovat niin

voimakkaita. Eräs tanssijoista kertoi yleisön edessä puhumisen olevan epämukavaa, mutta kuitenkin hyvin harjoiteltu puhe sujuu. Muille jännitys tuntui olevan pientä ja siitä kuului positiivinen vivahdus. Heillä puhuminen yleisön edessä on sujunut pienestä jännityksestä huolimatta hyvin ja se on ollut mielekästä.

Myös kolme muuta tanssijaa otti esille harjoittelun tärkeyden ja siitä tulevan itsevarmuuden. Lisäksi yksi tanssija vertasi puhumista tanssimiseen, kun kertoi, että puhuminen jännittää paljon enemmän kuin tanssiminen, mutta selviää puhumisesta kuitenkin hyvin. Yksi tanssijoista kertoi, että aiheen ollessa itseä kiinnostava on puhuminen mukavaa.

Tanssijoista puolet oli sitä mieltä, että produktion avulla oppisi rohkeammin ja itsevarmemmin puhumaan yleisön edessä myös tanssin ulkopuolisissa puhetilanteissa. Yksi tanssijoista uskoi produktion vaikuttavan siihen, että hän uskaltaisi rohkeammin ilmaista omat mielipiteensä ja ajatuksensa ääneen. Muutama tanssija mainitsi produktion myötä kehittävänsä monipuolisuuttaan tanssijana, joko puhumisen tai tanssilajin, nykybaletin, kautta.

Eräs tanssija uskoi produktion kehittävän esiintymistä myös sellaisia esityksiä ajatellen, joissa ei käytetä ääntä. Toinen tanssija kertoi, että tanssista voi ymmärtää tiettyjä osia tanssijana paremmin. Tulkitseen näiden vastausten liittyvän ilmaisulliseen kehittymiseen. Kun tanssin lisäksi teoksessa lausutaan runoja, ilmaisu koostuu sekä runosta että tanssista, mikä voi vahvistaa ja selkeyttää ilmaisua verrattuna siihen, että mukana olisi pelkkä tanssi. Kun tanssijoilla on kokemus näistä momentteista, heidän tanssi-ilmaisunsa voi jatkossa olla vahvempaa, koska runonlausunta on tuonut siihen lisäarvoa.

4.2 Teoksen runot ja koreografian suunnittelu

Produktiotuntien alkuvaiheessa annoin tanssijoille kirjoitustehtävän, jossa pyysin heitä kirjoittamaan joko runon tai kirjoitelman, jonka aihe on *Elämän jälkiä*. Tässä tehtävässä he saivat kertoa omista elämän jäljistä eli tapahtumista tai asioista, joita he ovat kohdanneet elämänsä varrella. Halusin sisällyttää runoihin myös tanssijoiden ajatuksia enkä pelkästään minun, joten tehtävän avulla sain runojen aiheisiin myös tanssijoille tärkeitä teemoja. Halusin, että tanssijoiden lausumat sanat ovat heille sopivia ja realistisia. Moni kertoi esimerkiksi ystävien tärkeydestä, joten lisäsin runoihin kantavaksi teemaksi ystävyiden ja läheisyyden merkityksen.

Teoksessa *Elämän jälkiä* kuultiin neljä runoa, jotka kirjoitin itse juuri tätä teosta varten. Halusin luoda sekä perinteisiä loppusoinnollisia runoja että modernimpia vapaarytmisiä runoja. Tunnelmaltaan ensimmäinen runo (liite 1) on elämää ja yksinäisyyttä pohdiskeleva. Runon puhuja pohtii sitä, kuinka elämän ilon ja surun hetket ovat väistämättömissä ja kuinka pelottavaa on, kun ei tiedä, mitä elämä seuraavaksi tuo tullessaan. Puhuja on elämän varrellaan kohdannut tärkeitäkin ihmisiä, mutta hän on ehkä kokenut pettymyksiä ihmissuhteissaan, sillä hän toteaa, että loppujen lopuksi elämän matkaa on kuljettava yksin.

Toisessa runossa (liite 2) puhuja muistelee elettyä elämäänsä, lapsuutta ja vanhempiaan. Puhuja kertoo elämän kulkeneen hetkessä ohitse, ja yhtäkkiä hän onkin aikuinen, jonka täytyy aivan eri tavalla ottaa vastuuta asioista. Aikuisena hän on ikään kuin vangittuna jatkuvan kiireen kehään, kaukana lapsuuden vapaudesta, jolloin äiti ja isä pitivät huolta. Sekä ensimmäinen että toinen runo ovat modernimpia, sillä niissä ei ole käytetty riimittelyä eivätkä säkeet ja säkeistöt ole keskenään samanmittaisia. Näissä vapaarytmisissä runoissa rytmiä luovat enemmänkin toisto, äänenpainot, alkusoinnut ja tekstin sisältö. Seuraavaksi esittelen näistä esimerkkejä.

Toisto-elementtiä on käytetty useassakin kohtaa, josta yksi selkeä esimerkki löytyy ensimmäisestä runosta:

Oma polku

Oma tehtävä

Oma määränpää

Tämän toiston tarkoituksena on korostaa sitä, että jokaisella on täysin omat polut, tehtävät ja määränpää. Vaikka kaikkien elämässä on muitakin ihmisiä, on kuitenkin jokaisen oma päätös, mihin tietänsä kulkee.

Toisen runon kolmannessa säkeistössä alkusointua on viimeisessä säkeessä, koska säkeen kaikki sanat alkavat k-kirjaimella:

Jäljet ihoon painautuneena

Äiti hakee laastarin

Kesätuuli kuivaa kyyneleet

Esimerkki vokaalien ja konsonanttien vaikutuksesta ääntämisen ja tunnelman jatkuvuuteen on teoksen toisen runon viimeisessä säkeistössä, jossa toiseksi viimeistä säettä lukuun ottamatta jokainen säe jää avoimeksi:

Vain hetki

Ja maksan laskuja

Lajittelen pyykkejä

Lähden seitsemältä

Palaan viideltä

Ja iltaisin tuijotan

kauan sitten arpeutuneita jälkiä

Tämän säkeistön ajatus onkin olla luettelomainen, joten avoimeksi jääneet säkeet sopivat siihen ja toimivat ikään kuin luettelon pilkkujen korvikkeena.

Kolmas runo (liite 3) on täysin erilainen kuin kaksi aiempaa. Puhuja on kiitollinen ja innoissaan kaikesta ihanasta, mitä elämän varrella on saanut kokea. Puhuja ei tiedä, mihin elämä seuraavaksi vie, mutta hän haluaa nauttia tästä hetkestä ja sen onnellisuudesta sen sijaan, että murehtisi tulevaa. Haikeiden ja mietiskelevien runojen rinnalle halusin luoda pirteän, iloisen runon. Halusin tuoda esiin sen, että elämässä on sekä surua ja murhetta että iloa ja onnea tuovia hetkiä. Kolmas runo on myös tyyliltään perinteikkäämpi kuin kaksi aiempaa runoa: siinä on käytetty runsaasti puolisoituja ja riimejä, jotka luovat runoon hyvin tasaisen rytmin.

Viimeisen runon (liite 4) tunnelmasta halusin toiveikkaan ja halusin, että se kannustaa elämään juuri tässä hetkessä eikä niinkään pelkäämään tulevaa tai murehtimaan menneitä. Viimeisessä runossa korostuu myös toisten ihmisten merkitys. Runo on kolmannen runon tavoin perinteikkäämpi, sillä siinä on käytetty puolisoituja ja joitakin riimejä. Runon säkeistöt ovat muuten nelisäkeisiä, mutta erään säkeistön kohdalla tehokeinona on käytetty vain kolmea säettä. Esimerkki riimin käytöstä löytyy viimeisen runon alusta sanojen *maalattiin* ja *painettiin* viimeisistä tavuista:

Pienenä kämmeneen maalattiin,

punaista, sinistä, vihreää.

Kämmen paperiin painettiin,

rakkaat muistot jäljelle jää.

Eniten runoissa käytettiin puolisoituja, jotka edellisessä esimerkissä löytyvät sanoista *vihreää* ja *jää*. Sisäsoinnuiksi tulkitsen esimerkiksi säkeistössä esiintyvät sanat *punaista*, *sinistä* sekä *paperiin painettiin*.

Analysoin tanssijoille teoksessa kuultuja runoja ja kerroin ajatuksia, mitä minä olen runojen halunnut tarkoittavan. Kuuntelin myös tanssijoiden mietteitä ja tulkintoja. Kerroin, millaisia tunteita halusin kuhunkin runoon tuoda, ja harjoiteltaessa kiinnitin myös huomiota siihen, että tunteet kuuluisivat tanssijoiden äänestä. Näihin haluttuihin tunteiden ilmaisuihin liittyi siis vahvasti intonaatio. Runot ja niiden sanomat tukivat myös tanssi-ilmaisua. Tanssijat saivat kokea monenlaisten tunteiden ilmaisuja, koska runojen tunnelmat vaihtelivat haikeudesta ja yksinäisyydestä ilon ja innostuksen kautta toivoon ja läheisyyteen.

Halusin luoda koreografian baletin pohjalta. Olen tanssinut balettia lapsesta saakka ja siitä tuli minulle niin tärkeää, että halusin siitä ammatin itselleni. Baletista on tullut todella merkittävä osa elämäni, minkä vuoksi minulle oli tärkeää, että myös opinnäytetyöni sisälsi balettia. Lisäksi koen olevani varmimmillani nimenomaan baletin koreografioinnissa ja sen opettamisessa. Tunsin myös kohderyhmän ja tiesin, että lähes kaikki heistä olivat laajasta tanssijoiden joukosta baletin harrastajia. Oli viisasta, että liikemateriaali oli heille tutumpaa, sillä runojen lausunta toi jo riittävästi uudenlaista haastetta. Koreografian liikemateriaali on nykybalettia ja myös äänenkäyttö tekee siitä modernia. Nykybaletti yhdistää klassista balettia ja modernia tanssia sisällyttäen siihen klassisen baletin linjojen ja asentojen rikkomista, ylävartalon laajempaa käyttöä sekä lattiatekniikkaa (Studio Move 2018, viitattu 27.3.2019).

Aloitin koreografian suunnittelun musiikkikappaleeseen, sillä se tuntui tutuimmalta ja helpoimmalta tavalla luoda koreografiaa ja saada varmuudella koko koreografisen prosessin alulle. Uskoin, että myös tanssijat kokivat tämän tutuimpana, minkä vuoksi heti työskentelyn alku oli mielekästä ja he uskalsivat reippaasti lähteä mukaan. Musiikin käyttö teoksen alussa toimi selkeänä aloituksena. Teoksen alun tarkoituksena oli aidosti yhdessä tanssiminen ja vasta sen jälkeen, runonlausunnan alkaessa, yksilöt alkoivat erottua. Yhdessä musiikkiin tanssiminen voimisti yhdessä tanssimisen teemaa. Tanssijat olivat tottuneet työskentelemään musiikin parissa, joten musiikin laskeminen ja liikkeen yhdenaikainen tanssiminen sujui kappaleeseen hyvin, mikä vahvisti yhdessä tanssimisen tunnetta. Musiikki toimi teoksen äänimaailman avaajana, jonka jälkeen tanssijoiden oli helpompaa alkaa lausua runoja. Koreografian alku tanssittiin Dustin O'Halloranin kappaleeseen *An Ending, a Beginning*, joka kauniin rauhallisella melodiallaan sopi pehmeään nykybaletin liikemaailmaan.

Koreografia syntyi pitkälti runojen sisällön pohjalta. Suunnittelin koreografian runoihin niin, että lausuin itse koko ajan runoja ääneen ja mietin, millä tavalla haluan runot lausuttavan. Alleviivasin kunkin sanan ja säkeen pääpainot, jotka suomen kielessä ovat usein sanan ensimmäisellä tavulla (Parkko 2011, 111). Säkeen merkitys muuttuu paljon riippuen siitä, millä tavulla sanojen pääpainot ovat. Opetin tanssijoille haluamani äänenpainot. Tanssijoilla oli näin ollen paljon myös itsenäistä harjoittelua, sillä heidän tuli opetella ulkoa runot sekä äänenpainot. Kehotin heitä harjoittelemaan runoja ääneen, koska silloin äänenpainojen harjoittelu on konkreettisempaa.

Koska alun musiikkia lukuun ottamatta runojen lausunnan taustalla ei soinut musiikkia, keksin ottaa mukaan ääntä tuomaan baletin kovakärkiset tossut. Niinpä kolmannen runon kohdalla tanssijat loivat rytmejä myös kopistellessaan kärkitossuilla lattiaa, ja tämä toimi mielenkiintoisena lisänä rytmikkaan. Koin tarpeelliseksi sen, että teoksesta kuuluisi muutakin ääntä kuin puheääntä ja musiikkia, koska en halunnut teoksen tuntuvan liian hiljaiselta ja tyhjältä. Musikaalisena ihmisenä minulle olisi tullut tunne, että teoksesta puuttuu jotain, sillä tanssin ja musiikin yhteistyö on minulle tärkeää. Uskon, että tällä tavoin teos säilytti mielenkiintonsa. Lisäksi tanssijat saivat äänellistä ja rytmillistä tukea kärkitossujen kopinasta.

Teos oli rytmisesti monipuolinen, sillä siinä oli tasarytmisen musiikkikappale, epäsäännöllistä ja vapaata rytmiä sisältäviä moderneja runoja sekä runoja, joissa rytmi oli tasaisempi. Eräs runo lausuttiin kolmijakoiseen tempoon, joten siihen voitiin tanssia valssiliikkeitä.

Viimeisen runon koreografiaa loivat myös tanssijat tekemällä kompositiotehtävää. Kompositiotehtävä tarkoittaa tässä koreografisen liikesarjan luomista pienissä ryhmissä annettujen ohjeiden mukaisesti. Loin viimeisen runon koreografian tanssijoiden luoman liikemateriaalin pohjalta. Viimeisen runon aikana kaikki tanssijat olivat jälleen lavalla kuten teoksen alussakin, mikä korosti runon sanomaa läheisyyden ja yhdessäolon merkityksestä. Lisäksi koko teoksen aloituksessa tanssijat istuivat näyttämöllä, ja teos myös päättyi tanssijoiden rauhalliseen olemukseen lattialla istuen. Halusin luoda teokseen teeman, jossa ympyrä sulkeutuu eli aloitus ja lopetus muistuttavat toisiaan.

4.3 Koreografian harjoitusprosessi ja toinen kysely

Produktioharjoitukset olivat kaksi kertaa viikossa elokuun 2018 lopusta marraskuun loppuun. Alkusuksyn tunnit aloitimme erilaisilla hengitys- ja äänenkäyttöharjoituksilla, sillä äänen käyttäminen balettia harrastaneille jo tavallisissa tunti-ilanteissakin oli melko vierasta. Tanssinopettajaopiskelijalle puolestaan äänenkäyttö oli helpompaa, mutta baletin liikekielen opettelu oli hänelle haastavampaa. Hän kuitenkin kävi syksyn aikana baletin tekniikkatunneilla, joista oli hänelle hyötyä myös produktion kannalta.

Suunnittelin äänenkäyttöharjoituksia, joissa kehollisuus yhdistyi äänenkäyttöön, sillä esityksenkin tavoitteena oli samanaikaisesti runojen lausuminen ja tanssiminen. Suunnittelin tunneille koko ajan ääntä käytettäväksi, esimerkiksi pareittain tehtäviin harjoituksiinkin parit etsittiin äänenkäyttöharjoituksen avulla. Tällä tavoin tanssijat alkoivat tottua äänenkäyttöön ja se alkoi sujua rohkeammin.

Tanssijat tekivät esimerkiksi dubbaus-harjoituksen, jossa pareittain toisen tehtävänä oli tehdä liikettä ja toisen dubata kyseistä liikettä eli äänellistä liike. (Koistinen 2003, 165.) Ensin tehtävänä oli toistaa samaa liikettä useaan kertaan, sitten tanssia vapaasti. Äänenkäytön lisäksi tehtävä harjoitti myös keskittymistä ja läsnäoloa, sillä dubbaus toimi ikään kuin musiikkina parille.

Toisessa äänenkäyttöharjoituksessa jaoin tanssijat ryhmiin ja yhdessä he saivat luovuuttaan käyttäen tehdä itsestään ihmevekkotimen, jolla oli kolme ehtoa: sen piti jollain tavalla pystyä liikkumaan, jokaisen tanssijan piti koskea ainakin yhtä ryhmän jäsentä ja vekottimesta tuli kuulua ääntä (Koistinen 2003, 169). Harjoitus oli todella hauska ja loi mukavaa ryhmähenkeä. Kolmannessa esimerkiharjoituksessa jaoin tanssijat pareihin, joista toisten tehtävänä oli sanoa ainoastaan ”kyllä” ja toisten ”ei”. Tässä harjoituksessa tavoitteena oli tarkastella, millaisella äänenpainolla ja tunteella sana sanotaan ja millaisia tunteita voimistavia eleitä keho tekee. Kehon eleet eivät olleet aina niin tarkoituksenmukaisia, vaan ne tulivat automaattisesti. Esimerkiksi ”ei”-sanaa toistavat tanssijat laittoivat helposti käsivartensa ristiin eteensä.

Opetin tanssijoille ensin musiikkiin tekemäni koreografian, jossa halusin korostaa yhdessä tanssimisen tunnetta. Koreografian liikekielen perusta toimi baletissa, mutta siinä oli mukana aiemmin mainitsemiani nykybaletin elementtejä, kuten lattiatason käyttöä ja ylävartalon suurempaa, vapaata

liikettä. Kappaleen jälkeen yhdeksän tanssijaa poistui, ja loput viisi jäivät aloittaen runojen lausunnan. Tanssijoilla oli teoksessa langattomat mikrofonit, jotka autoivat ääntä kuulumaan katsomon takariviin saakka.

Viisi tanssijaa lausui kaksi ensimmäistä runoa, jotka olivat tunnelmaltaan haikeita ja pohdiskelevia. Heidän osuutensa jälkeen toiset yhdeksän tanssijaa palasivat baletin kärkitossut jalassa ja lausivat kolmannen runon, joka oli rytmillisesti tasaisempi ja tunnelmaltaan iloisempi. Tämän jälkeen viisi tanssijaa palasi kävellen mutisten omia aiemmin lausumiaan runoja, ja vähitellen muut tanssijat tulivat mukaan. Tähän kohtaukseen annoin tanssijoille tehtäväksi miettiä kolme eri tunnetta, jotka ilmenisivät mutinan tavasta ja kävelytyylistä. Tämän jälkeen oli vielä viimeisen runon vuoro, jonka jälkeen teos päättyi.

Ensimmäisessä ja toisessa runossa tanssi viisi tanssijaa ja kolmannessa runossa loput yhdeksän. Tämän vuoksi harjoituksissa osan ajasta käytin viiden tanssijan koreografian kanssa ja osan loppujen yhdeksän kanssa. Tämä tuntui välillä haastavalta, vaikka pyrin työskentelemään tasapuolisesti molempien ryhmien kanssa. Annoin myös toiselle ryhmälle tehtäviä sillä välin, kun työskenteelin toisten kanssa: he muun muassa lukivat runoja, alleviivasivat äänenpainoja ja opettelivat niitä sekä kertasivat aiemmin opeteltua koreografiaa. Harjoituksia helpotti se, että jo hyvissä ajoin harjoittelimme näyttämösalissa, jossa myös itse esitys pidettiin. Näin ollen tanssijat ehtivät tottua esitystilaan. Lisäksi onnistuin suunnittelemaan aikataulun niin, että koreografian harjoitteluun oli riittävästi aikaa.

Prosessin puolellavälissä tanssijat vastasivat toiseen kyselyyn (liite 6). Kyselyssä tiedustelin, miten runonlausunta voi rytmittää tanssia, miten se toimii musiikin sijasta tanssin rytmin luojana, miten se vaikuttaa koreografian rytmiin ja tanssijan ilmaisuun sekä miten tanssija itse kokee eläytyvänsä runonlausuntaan tanssiessaan ja tanssiin lausuessaan runoa.

Yhdeksän tanssijoista kertoi selkeästi tekstin sisällön vaikuttavan ilmaisuun niin, että ilmaisu tapahtuu runon pohjalta: ”jos runo on surullinen, myös ilmaisu on surullista”. Eräs näistä yhdeksästä tanssijasta lisäsi, että runo tuo lisää materiaalia tanssijan ilmaisuun ja sen avulla on helpompi ymmärtää, millaista ilmaisua mihinkin kohtaan on tarkoitus tuoda. Runon sisällön vaikutuksesta äänensävyyn puhuu myös Maikki Ruoppila-Grönholm: ”Jos kuvaamme auringon kirkasta paistetta, on äänemme kirkas, jos syksyisestä synkkyyydestä puhumme, on äänemme synkkä.” (1923, 11.)

Neljän tanssijan mukaan äänensävyt ja äänenpainot vaikuttivat ilmaisuun, sillä ne loivat ilmeitä ja eleitä ja tätä kautta vaikuttivat edelleen tanssiin. Eräs heistä kertoi, että kun runoa lausutaan itsevarmasti ja kuuluvasti, myös liikkeitä on helpompi ilmaista; jos taas lausunta jää epävarmaksi ja heikoksi, on liikkeiden ilmaisuun vaikea päästä sisälle. Tähän tulkitseen vaikuttavan monen asian, aina luonteenpiirteistä ja iästä alkaen, eli otin huomioon tanssijoiden erilaiset lähtökohdat. Siihen nähden kaikki suoriutuivat mielestäni hienosti. Yksi tarkoitukseni olikin luoda tunteista avoimia ja käyttää aluksi paljon aikaa äänenkäyttöharjoituksiin, jotta tanssijat rohkenisivat turvallisessa ilmapiiirissä reippaasti puhua ääneen.

Tanssiin ja runonlausuntaan eläytymisestä eräs tanssija koki, että ne vahvistavat toisiaan. Toisen tanssijan mukaan runonlausunta helpottui tanssiessa ja myös toisinpäin, runo auttoi eläytymään tanssimiseen. Eräs tanssija sanoi runonlausuntansa olevan rytmikkäämpää tanssiessa kuin ilman tanssia.

Eräs tanssijoista kertoi, että koreografian opetteluun on mennyt toistaiseksi niin paljon keskittymistä, ettei osannut vielä sanoa, miten eläytyy runonlausuntaan. Hän kuitenkin kertoi, että on pyrkinyt tuomaan tanssiinsa mukaan säkeiden teemaa. Viiden muun tanssijan mielestä runonlausuntaan eläytyminen oli vaikeampaa kuin tanssiin, koska tanssi oli heille tutumpaa. Yksi tanssija oli kuitenkin laittanut merkille, että runoa lausuessaan hän koki voivansa korostaa liikkeitään. Eräs tanssija kertoi, ettei erityisemmin ajattele runoa runona, vaan musiikkina, johon tanssii ja eläytyy. Toisen tanssijan mukaan tanssiin oli helppo eläytyä, kun tiesi, mitä runolla halutaan kertoa.

Erään tanssijan mukaan toisten lausuessa runoa eläytyminen tanssiin oli helpompaa, mutta itse lausuessaan hän alkoi kiinnittää huomiota oikein lausumiseen ja tanssiin eläytyminen jäi vähemmälle. Yksi tanssija kertoi päinvastoin kuin muut, sillä hänen mukaansa runoon oli helppo eläytyä, mutta tanssiliikkeisiin pitäisi tuoda samaa. Hän toivoi, että keho ja suu puhuisivat yhtä aikaa samaa asiaa.

Kysymykseen runonlausunnan vaikutuksista koreografian ja tanssin rytmiin kaikki tanssijat olivat selkeästi ymmärtäneet, että sekä runonlausunnassa että tanssissa on rytmikkyyttä. Tanssijat kertoivat, että koreografia tanssitaan samassa rytmissä runon kanssa, esimerkiksi tanssijan lausuessa runoa nopeammin, on liikekin nopeampaa. Eräs tanssija kertoi sanojen pituuden ja lausumisnopeuden vaikuttavan rytmiin.

Kolme tanssijoista nosti esille sen, että runon rytmi elää, koska runot lausutaan yleisön edessä, ja tämä hankaloittaa rytmin luomista tanssiin. Uskon tämän asian korjaantuneen harjoittelun myötä. Myös kolme tanssijaa huomautti, että runonlausunnassa ilmenevät tauotkin ovat osana rytmin luomista. Eräs tanssija kertoi jokaisella sanalla ja lauseella olevan oma rytminsä äänenpainojen vaihdellessa. Hänen mukaansa rytmiä liikkeelle tarjosivat esimerkiksi tavujen sointi, jonkun vokaalin painotus tai lauseen dynamiikka. Muutama muukin tanssija kertoi, että runonlausunnasta saa iskuja liikkeille ja äänenpainoja vaihdellen myös tanssiin saa aikaan erilaisia aksentteja.

Kaksi tanssijaa kertoi, että runojen kanssa tanssista tuli melko tasarytmistä ja kovaa, kun musiikkia ja sen pehmeitä ääniä ei ollut. Yksi tanssija puolestaan sanoi, että nyt koreografiaan voidaan luoda laajasti erilaisia rytmejä runonlausunnan päälle verrattuna musiikkiin, joka saattaa olla tasapaksua koko ajan.

Kolme tanssijaa oli sitä mieltä, että runonlausuntaan tanssiminen on haastavampaa kuin musiikkiin tanssiminen. Yksi heistä kertoi, että yhdenaikaisesti muiden kanssa tanssiminen on vaikeaa. Erään tanssijan mukaan runonlausunta on elävämpää kuin musiikki, sillä äänitteen mukana tanssiva tanssija on alisteinen musiikille, kun taas runo elää mukana, erityisesti silloin, kun tanssija sen itse lukee. Myös toinen tanssija kuvaili, että runojen lausuminen tuntui musiikillisemmalta kuin jonkin muun tekstin lukeminen. Hän huomautti myös, että usein musiikissakin on sanoituksia.

Kolme tanssijaa kuvaili runonlausunnan toimivan musiikin sijasta hyvin, kun rytmin ja tanssin sai sovitettua yhteen. Eräs tanssija kertoi selkeän runonlausunnan olevan kuin musiikkia, ja jos lausumisen osasi rytmittää esimerkiksi kolmijakoiseksi valssiksi, oli siihen myös helppo rytmittää valssiin tanssittavat liikkeet.

4.4 Esitys ja kolmas kysely

Esitykset olivat marraskuun 2018 lopussa Oulun ammattikorkeakoulun tanssinopettajakoulutuksen järjestämissä Tanssia! -näytöksissä. Toimimme koko näytöksen avausnumerona, mitä olin toivonutkin. Olen todella iloinen ja ylpeä, kuinka hienosti tanssijat kehittyivät runojen lausumisessa. Oli upeaa, että kaikki pystyivät astumaan oman mukavuusalueensa ulkopuolelle ja rohkeasti puhumaan yleisön edessä.

Monolan jakamat rytmisen ilmenemisen ulottuvuudet, äänellinen, liikunnallinen ja visuaalinen (Monola 1988, 24–25), näkyvät myös *Elämän jälkiä* -teoksessa. Äänellistä rytmikkyyttä toivat sekä puheääni että musiikki. Liikunnallinen taso oli teoksessa keskeisessä asemassa, koska kyseessä oli tanssiteos. Äänellisen rytmien lisäksi rytmiä esiintyi tanssissa: liikkeissä, suunnissa, tasoissa ja tanssijoiden suhteessa toisiinsa. Visuaaliseen tasoon esiintymisasujen lisäksi lasken kuuluvaksi esimerkiksi valot. Teoksen esiintymisasuina toimivat harmaat ja siniset mekot ja hameet tai paita ja housut. Halusin tarkoituksella, että puvut ovat yksinkertaiset eikä niistä esimerkiksi kuulu juurikaan ääniä.

Esitysten jälkeen toteutetussa kyselyssä (liite 7) tiedusteltiin esiintymiskokemuksesta, runonlausunnassa kehittymisestä prosessin aikana, ilmaisullisista kokemuksista, asioista, jotka loivat rytmiä koreografiaan sekä opituista asioista, joista tanssija koki saavansa hyötyä tulevaisuutta ajatellen. Kaikki tanssijat pitivät esiintymistä mukavana ja haastavanaakin. Heille täysin uuden asian kokeileminen, runonlausunnan ja tanssin yhdistäminen, oli positiivinen kokemus. Kaikki kokivat myös rohkaistuneensa äänenkäytössä ja saaneensa hyötyä myös tuleviin produktioihin sekä esimerkiksi kouluesitelmien pitämiseen. On tärkeä huomio, että tanssiharrastuksen parissa tehty produktio on vaikuttanut positiivisesti myös muihin elämän osa-alueisiin.

Tanssijoista kolmen mielestä haastavaa oli keskittyminen, sillä heidän tuli keskittyä niin moneen asiaan yhtäaikaaisesti: koreografiaan sekä runojen muistamiseen ja lausumiseen äänenpainoineen ja tunnetiloineen. Vain yhden tanssijan mukaan haastavaa oli opetella runot ulkoa. Kaksi tanssijoista toi ilmi tanssimiselle luontevan hengästymisen, jonka koettiin haittaavan puhumista. Toinen heistä kertoi myös, että hengittämistä tuli ajatella uudella tavalla runonlausunnan yhteydessä.

Noin puolet tanssijoista kertoi haasteena olleen yhteisen rytmien löytämisen sekä tanssijoiden välillä keskenään että runon ja tanssin välillä. Yksi tanssijoista koki haasteelliseksi runoihin ja sen sanoihin eläytymisen. Eräälle tanssijalle puolestaan henkinen kynnyks tanssia nykybalettikoreografiassa oli suuri. Kolme tanssijoista toi ilmi käytännön haasteita, jotka olivat langattomilla mikrofoneilla tanssiminen ja niiden nopea vaihtaminen kulisissa.

Kaikkien tanssijoiden mielestä esiintyminen oli mukavaa ja palkitsevaa kaiken harjoittelun jälkeen. Kolme tanssijaa toi ilmi jännityksen. Kaksi tanssijaa kertoi oppineensa esiintymisen kautta uusia asioita. Yksi tanssijoista toi ilmi teoksen monipuolisuuden ja siitä syntyvän mielekkyyden ja viisi

muuta tanssijaa kertoi täysin uuden asian kokeilemisen olleen todella mielenkiintoista ja mukavaa. Lisäksi kaksi tanssijaa mainitsi yhdessä ryhmän kanssa tanssimisen olleen erityisen mukavaa. Runojen ja tanssin ilmaiseminen muutaman tanssijan mukaan oli ensin vaikeaa, mutta harjoittelun myötä se helpottui ja tuli luonnollisemmaksi. Muutama tanssija kertoi, että tanssi-ilmaisu sujui paremmin, koska tanssi on heille tutumpaa kuin runojen lausunta. Kuitenkin yhden tanssijan mielestä kehollinen ilmaisu tuntui unohtuvan, koska runonlausunta vei keskittymistä. Yhden tanssijan mukaan hänen runojensa ilmaisuun olisi voinut liittyä vahvemmin tarkoitettujen tavujen korostaminen, sillä se on yksi rytmityskeinoista, jotta muilla tanssijoilla olisi ollut helpompi tanssia rytmiiin. Erästä tanssijaa ilmaisussa oli auttanut omien elämäkokemusten käyttäminen, kun tanssiin haettiin jotain tiettyä tunnetta.

Tanssijoista lähes kaikki huomioivat, että runojen ja tanssin välillä oli yhteys: tanssi ja runo tukivat toisiaan. Lähes kaikki kertoivat, että runojen sisällön ymmärtäminen toi enemmän tunnetta lausumiseen. Tanssia ilmaistiin runon tunnelman kautta. Tanssijat pyrkivät tanssiessaan uppoutumaan runojen maailmaan ja teemoihin, joita ne käsittelivät. He pyrkivät ajattelemaan itsensä juuri tapahtuvaan hetkeen ja tanssimaan sen tunteen mukana. Eräs tanssija kertoi myös, että antoi lausumisen rytmissä ja äänenpainoissa kuulua runon tapahtumien synnyttäviä tunteita. Toinen tanssija kuvaili ilmaisuaan seuraavasti: ”Koen, että tanssillani täydensin runot kokonaisiksi.”

Lähes kaikki tanssijoista kertoivat, että kehittyivät runojen lausunnassa ja äänenkäytössä huimasti prosessin aikana. Useimmat kertoivat, että uskaltavat nyt käyttää äänenvoimakkuutta ja äänenpainoja rohkeammin ja varmemmin. Muutama tanssija kertoi myös kiinnittävänsä huomiota enemmän sanojen selkeään artikulointiin sekä siihen, että sanoo myös sanojen loput selkeästi eikä nielaise niitä. Tanssijoista yksi kertoi kehittyneensä hengityksen käytössä, koska yhtäaikaaisesti tanssiessa lausunnassa on säilytettävä rauha. Myös runonlausuntaan kuuluvaa tunnetta uskallettiin ottaa enemmän mukaan, ja eräs tanssija kuvaili, että osaa luontevammin löytää oikean äänenpainon ilmaisemaan haluttua tunnetta. Yhden tanssijan mukaan äänenkäyttöä auttoi se, että se tapahtui tanssin yhteydessä. Näin ollen tanssija tunsikin olonsa rentoutuneemmaksi, kun uuden ja jännittävän asian, runonlausunnan, lisäksi samalla sai tehdä jotain tuttua ja luontevaa, tanssia. Mikrofonien käyttö oli monelle uutta ja siinäkin kehityttiin. Puhumisen ja tanssin yhdistämisessä eli oikeanlaisessa rytmityksessä kehityttiin myös. Eräs tanssija otti esimerkiksi tavalliset arkipäiväiset tilanteet, joissa hänestä tuntuu, että uskaltaa sanoa enemmän ääneen mielipiteitään.

Kysymykseen, kuinka runonlausunta rytmitti koreografiaa, kaikki tanssijat toivat esille jotain seuraavista: äänenpainot, äänenvoimakkuus, lausumisen nopeus, äänen korkeus, tauot, tekstin tulkitseminen, valmiiksi annetut rytmit sekä lauseen muoto sanoineen, tavuineen ja lauserakenteineen. Eräs tanssija huomautti, että konsonantit ovat usein muuttumattomia, mutta vokaalien pituudella voi leikitellä. Runonlausunta ja tanssi olivat samassa rytmissä, mutta hänen lisäkseen myös toinen tanssija pohti, olisiko rytmityksiä voinut rikkoa niin, etteivät tanssi ja runo olisi olleetkaan niin sopu- soinnussa.

Tanssijoista kymmenen koki hyötynensä produktiosta niin, että uskaltaa rohkeammin puhua yleisön edessä ja myös tavallisemmissa sosiaalisissa tilanteissa kertoa mielipiteitään: ”Koen hyötyneni niin, etten enää pelkää sitä, että vastaisin väärin tai sanon jotain väärää. Sellaista se on ja sitä tapahtuu.” Tämän lausahduksen myötä uskon, että prosessin aikana tanssijoille on kehittynyt jonkinlaista lempeyttä ja armollisuutta itseään ja mokiaan kohtaan.

Erään tanssijan mukaan hän sai myös tuleviin tanssikoreografioihin enemmän ilmaisullista voimaa, koska runojen sanoma tuki tanssia. Muutama muukin tanssija koki kehittyneensä ilmaisussa. Eräs tanssija kertoi, että hänestä on tullut rytmisesti tarkempi, mikä voi auttaa myös tulevia musiikkiin tanssittavia koreografioita sujumaan rytmillisesti selkeämmin. Muutama tanssija mainitsi myös kehittyneensä yhdenaikaisesti tanssimisessa toisten kanssa. Yksi tanssija kertoi, miten tämän prosessin myötä oli oppinut toimintamallia, jonka mukaan aluksi haastavilta tuntuvista asioista pystyy harjoittelun myötä onnistumaan, ja tällainen onnistumisen kokemus voi esimerkiksi parantaa itsetuntoa.

Muutama tanssija listasi oppimiinsa asioihin äänenpainot, äänen rytmittämisen, äänensävyn, tunteiden ilmaisun sekä äänenkäyttö- ja kasvojen rentoutusharjoitukset, joista kokivat saaneensa hyötyä. Eräs tanssija korosti sitä tärkeää asiaa, että hän uskalsi tulla mukaan hänelle uutta liikekieltä ja toimintakulttuuria sisältävään teokseen. Hän kertoi pitäneensä erilaisesta, rauhallisesta liikekielestä ja tanssijoiden reippaasta osallisuudesta prosessin aikana.

Jokainen esitys koettiin ainutlaatuiseksi, koska runojen lausunta tapahtui juuri siinä hetkessä yleisön edessä. Oli positiivista ja mielenkiintoista saada kokea jotain täysin uutta ja jännittävää. Puhuminen koettiin myös todella mukavaksi, vaikka se jännityksen ohella omat haasteensa toikin.

5 POHDINTA

Teoksen runot ja tanssi kulkivat rytmiltään käsi kädessä, eli esimerkiksi lausunnan kiihtyessä myös liikkeet nopeutuivat. Viimeisessä kyselyssä muutama tanssija pohti, olisiko tanssin ja runon keskinäistä rytmiä voinut rikkoa. Jäin pohtimaan tätä jatkotutkimusaiheeksi, sillä ideana se on mielenkiintoinen. Voisi olla mielenkiintoista, jos tanssija lausuukin runoa nopeaan tahtiin, mutta tanssii silti hitaasti, tai toisinpäin.

Muutama tanssija kertoi alkukyselyssä, että kouluesitelmät jäävät pitämättä, koska pelko on liian suuri. Nyt, kun puhuminen yleisön edessä oli yhdistetty tanssiin, rakkaaseen harrastukseen, kaikki pystyivät siihen todella hienosti. Tästä jäinkin pohtimaan kouluesitelmien pelossa ja muissa epämiellyttävissä puhetilanteissa auttavia tekijöitä. Tämän teoksen tanssijoille tuntui olevan mielekkästä saada tanssia eli tehdä jotain tuttua ja turvallista, samaan aikaan runoja lausuttaessa eli tehdesään jotain uutta ja vierasta. Tämän ajattelen toimivan pedagogisena keinona: kun uuden asian opettelu, joka saattaa olla epämiellyttävää, liitetään johonkin tuttuun ja mukavaan, voivat oppimistuloksetkin olla parempia. Voisiko siis kouluesitelmien pitämisen yhdistää johonkin mukavaan? Voisiko esimerkiksi tukalan luokkahuoneen sijaan tilana olla jokin mielekkäämpi paikka?

Muut tanssijat olivat Oamk Dance EK -ryhmän nuoria, kun taas yksi tanssijoista oli tanssinopettajaopiskelija. Lähes kaikille nuorille baletti oli jo pitkään ollut pääalaji, mutta tanssinopettajaopiskelijan pääalaji on kansantanssi, jossa äänenkäyttö on tavallisempaa kuin baletissa. Mielestäni tanssijat puolin ja toisin saivat apua ja tukea toisiltaan: opiskelija sai tukea baletin liikemateriaalin opetteluun nuorilta ja nuoret rohkeutta äänenkäyttöön tanssinopettajaopiskelijalta. Tanssijat toimivat hyvin ryhmässä ja laitoin merkille tällaiset mukavat tilanteet, joissa toisia autettiin.

Loin koreografian pitkälti runojen sisällön pohjalta. Ajattelen musiikin ja tanssin kulkevan käsi kädessä, joten tässä teoksessa runot toimivat musiikin sijasta. Runojen aiheet toivat automaattisesti ideoita tanssiliikkeille. Esimerkiksi kolmatta runoa lukiessani ja siihen koreografiaa suunnitellessani oli luonnollista, että teki mieli hyppiä onnesta, kun taas kahden ensimmäisen runon liikemateriaalissa käytettiin enemmän lattiatasossa tanssittuja liikkeitä.

Tutkimuksen myötä opin, että äänenkäytöllä on positiivisia vaikutuksia hengittämiseen tanssin yhteydessä. Nyt tiedän, että tulevaisuudessa voin opettaa hengittämisen tärkeyttä ja sen tanssiin tuoma vapautta äänenkäyttöharjoitusten avulla. Tämän kokemuksen jälkeen pystyn tulevien produktioiden suunnittelussa ja toteutuksessa rohkeasti tuomaan mukaan tanssijoiden ääntä. Äänenkäyttö selkeyttää ilmaisua, lisää hengittävyttä ja tuo positiivisia vaikutuksia myös muille elämän osa-alueille.

Kirjallisen lähdemateriaalin kautta opin paljon uusia asioita runoista ja etenkin niiden rytmistä ja lausunnasta. Aiemmin olen lähinnä lukenut itsekseni ja kirjoittanut runoja, mutten niinkään lausunut ääneen. Tutkimukseni myötä huomasin, miten yksi runojen osa-alue jää helposti pois, jos runoja ei lue ääneen: lausunnasta tuleva rytmisyys.

Teos, sen suunnittelu ja toteutus, opettivat minulle myös paljon taitoja, joita varmasti tarvitsen tulevaisuudessa tanssinopettajana toimiessani. Isompi produktiotyöskentely vaatii pitkäjänteisyyttä, epävarmuuden sietämistä ja paljon järjestettäviä asioita. Koreografioiden suunnittelu, opettaminen ja työstäminen, tuntien suunnittelu ja organisointi, mikrofoniin järjestäminen ja niillä harjoittaminen, puvustuksen suunnittelu ja runojen kirjoittaminen ovat tärkeimpiä oppimiani asioita. Näihin asioihin saamani käytännön oppi on korvaamatonta tulevan työni kannalta.

6 PÄÄTELMÄT

Runonlausunta luo rytmiä tanssiin monella tapaa. Rytmisiä luovat runon rakenne riimeineen, alku-, puoli- tai sisäsointuineen sekä sanavalinnat ja kieliopilliset seikat. Kieliopin noudattaminen tai sen rikkominen tarkoituksellisesti tekevät rytmistä joko tasaisempaa tai vapaampaa. Kun sanat pilkotaan äänteisiin, konsonanttien ja vokaalien välillä on rytmistä eroa, sillä esimerkiksi vokaaliin päättyvä tavu jättää sanan ja tunnelman avoimeksi, kun taas konsonanttiin päättyvä tavu sulkee sen. Rytmikkäitä luovat myös runon sisältö ja kulku sekä toistot. Lisäksi säkeen ja säkeistön asettelu sekä välimerkkien käyttö ovat rytmiä luovia elementtejä.

Rytmilliseen runonlausuntaan vaikuttaa paljolti se, miten lukija runon lausuu. Niinpä äänenpainoilla ja tauoilla on tärkeä merkitys ääneen puhutun runon rytmikassaan. Lausujan intonaatio kertoo myös tunteesta, jonka lausuja haluaa välittää, sillä intonaatiosta voi havaita esimerkiksi kysyvän, epäroivän tai käskevän sävyn. Tätä kautta runonlausunta tanssissa vaikuttaa myös ilmaisuun. Runon sisältöön ja sen teemoihin uppoutuminen auttaa ilmaisua tanssissa ja myös toisinpäin, tanssi auttaa lausuntaan eläytymisessä.

Tanssin ja runonlausunnan yhdistäminen antoi tanssijoille aihetta tarkastella hengittämistä. Kokemukseni mukaan keskittyminen hengittämiseen on ollut haastavaa baletin harrastajille. Usein tämä johtuu siitä, että täytyy keskittyä niin moneen asiaan yhtä aikaa, tai siitä, että yrittää niin vahvasti kannattaa itsensä keskivartalosta, että hengittäminen unohtuu. Tällaisen äänenkäytön kokemuksen jälkeen hengittäminen ja sitä kautta liikkeiden hengittävyys voi näkyä aivan eri tavalla tanssissa.

Tutkimukseni perusteella runonlausunnan ja baletin yhdistäminen on toimiva ratkaisu ja luo tanssijoille uusia näkökulmia tanssiin ja ilmaisuun. En antanut koko koreografiaa tanssijoille sellaiseenaan, vaan kompositiotehtävä mahdollisti myös heidän oman ajattelunsa ja liikemateriaalin luomisen. Lisäksi kävimme tunneilla avointa keskustelua ja otin vastaan tanssijoiden ideoita ja ehdotuksia. Tanssijoiden oman ajattelun mahdollisti avoin vuorovaikutus, jonka halusin toimivan työskentelytapana koko prosessin ajan. Teoksesta tuli heille sopiva, heidän näköisensä. Näin ollen kannustan myös tunti-ilanteissa baletin harrastajan ajattelemaan itse, eikä kaikkia vastauksia tarvitse antaa valmiina.

Täysin uuden asian kokeilu tuntui lähes kaikista tanssijoista jännittävältä ja jopa pelottavalta, mutta myös mielenkiintoiselta. Oli upeaa huomata, kuinka paljon tanssijat kehittivät äänenkäytössään. Äänenkäyttöharjoitukset ja runonlausunta auttoivat tutkimukseni tanssijoita myös muilla elämän osa-alueilla, kuten kouluesitelmien pitämisessä sekä mielipiteiden ja ajatusten esiintuomisessa sosiaalisissa tilanteissa. Kannustan baletinopettajia tekemään oppilailleen äänenkäytön harjoituksia.

Tutkimustulosten luotettavuuteen vaikuttavat produktiotuntien ajankohta. Iltaisin pitkän päivän jälkeen keskittymis- ja havainnointikyky ei välttämättä olleet enää parhaimmillaan. Varmasti paljon jäi myös näkemättä yhden silmäparin katsoessa neljäntoista muun työskentelyä. Tähän olisi auttanut tuntien videokuvaaminen. Lisäksi olisin voinut kirjoittaa työtäni enemmän syksyllä, jolloin käytännön prosessi oli, sillä silloin asiat olivat tuoreemmassa muistissa.

Annoin kyselyiden täyttämiseen kuitenkin riittävästi aikaa ja lähes jokaisella tunnilla myös keskustelimme paljon. Pyrin lukemaan kyselyt tarkasti ja tulkitsemaan mahdollisimman suorasti, mitä kyselyn vastaaja oli halunnut sanoa. Lisäksi kolmessa kuukaudessa harjoituskertoja ehti olla sopivasti, joten myös minä ehdin havainnoida enemmän ja pidemmältä ajanjaksolta.

Runonlausunta vaikuttaa tanssijan ilmaisuun tukien sitä varmempaan ja selkeämpään suuntaan, sillä tanssin lisäksi runoon eläytyminen vahvistaa ilmaisua. Runonlausunta vaikuttaa koreografian rytmiiin luoden rytmistä tasaisempaa tai epäsäännöllisempää riippuen esimerkiksi runon kielen sointuisuudesta, kieliopista ja äänenpainoista.

LÄHTEET

Anttila, E. 1994. Tanssin aika: Opas koulujen tanssikasvatukseen. Helsinki: Liikuntatieteellinen seura.

Aristoteles 1967. Runousoppi. Suom. Pentti Saarikoski. Helsinki: Otava. Alkuperäisjulkaisu 335–322 eaa.

Haasjoki, P. 2007. Vapaarytmisyyden analyysistä: Työkalut vapaat mutta herkkyys tarpeen. Teoksessa S. Kainulainen, K. Kesonen & K. Lummaa (toim.) Lentävä hevonen: Välineitä runoanalyysiin. Tampere: Vastapaino, 96–117.

Helttunen, A. & Saure, A. 2004. Runo näytä hampaasi. Tietoa ja tehtäviä. Helsinki: WSOY.

Kainulainen, S. 2007. Metrumin merkityksiä eli voiko runoa mitata? Teoksessa S. Kainulainen, K. Kesonen & K. Lummaa (toim.) Lentävä hevonen: Välineitä runoanalyysiin. Tampere: Vastapaino, 69–92.

Koistinen, M. 2003. Tunne kehosi – vapauta äänesi: Äänitimpurin käsikirja. Helsinki: Sulasel.

Lievonen, S. 1998. Toistumaton koreografia ajatuksia aikamme ruumiillisuuden energiasta. Teoksessa A. Sarje, U. Halonen & P. Pakkanen (toim.) Kirjoituksia koreografiasta. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta, 31–49.

Monola, T. 1988. Runous- ja teatteriteemoja. Oulu: Poetica.

Oksala, Y. 1973. Musiikin perusteet: 2. osa Rytmioppi. Helsinki: Fazer.

Parkko, T. 2011. Kirjoita runo!: Opas aloittelevalle runoilijalle. Helsinki: Avain.

Perttula, K. 2011. Taidetanssin ammattilaisten käsityksiä nykytanssin ilmaisusta. Liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielma. Liikuntatieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto.

Ruoppila-Grönholm, M. (toim.) 1923. Uudempia lausuntorunoja ja lausunto-opas. Brooklyn (N.Y.): New Yorkin uutisten kirjapaino.

Sarje, A., Halonen, U. & Pakkanen, P. (toim.) 1998. Kirjoituksia koreografiasta. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta.

Suhonen, T. 2005. Koreografin työn kehityksestä, tanssin synnystä ja sanoista. Teoksessa H. Jyrkkä (toim.) Tanssintekijät: 35 näkökulmaa koreografin työhön. Helsinki: Like, 11–20.

Studio Move 2018. Baletti. Viitattu 27.3.2019, <https://www.studiomove.fi/lajit/baletti/>.

Ei hiekkarannat,
eikä märkä asfaltti
Ei mikään lumipyry niitä piilota

Elämän jälkiä
Suloisia ja vaikeita
Pelottavia,
mutta tärkeitä

Matkalla
Ihmiset kävelevät sydämen poikki
Jättäen jälkiä
Mutta jokainen kulkee yksin
Oma polku
Oma tehtävä
Oma määränpää

Ja pelkään
jokaista mutkaa,
Jokaista mäkeä
En tiedä,
Mitä niiden takana odottaa

Mutta eniten
Pelkään tien päättymistä
Mitä sitten teen,
Jos se on ohi liian pian?

Kengänjäljet hangessa
kokoa neljäkymmentä ja neljä
Pienet jalkani harppovat
en pysy perässä
Isä, älä kiirehdi

Kesäinen hiekkatie
keltainen aurinko taivaalla
Vain pieni kuoppa ja yllättäen
katson maailmaa tienposkella

Jäljet ihoon painautuneena
äiti hakee laastarin
kesätuuli kuivaa kyyneleet

Vain hetki
Ja maksan laskuja
Lajittelen pyykkejä
Lähden seitsemältä
Palaan viideltä
Ja iltaisin tuijotan
kauan sitten arpeutuneita jälkiä

Mihin elämä minut toikaan!
Vilkaisen taakseni
Miten hyppiä onnesta voikaan
Haluan kiittää kauniisti

Poskilla lämmin puna,
sormenpäät kihelmöi
Osasin jostain luopua,
jotta ilon jäljet säkenöi

Niin kaunis on hohtava tie,
enkä malta odottaa
En tiedä, mihin se vie
Elämäksi kutsua saan

Suupielet kaartuvat hymyyn
Tiedän, oma itseni riittää
Saapui ja antoi syyn
Elämä yhteen liittää

Kädestä käteen tarttuu
Ei multa puutu mitään
Saadaanko yhdessä varttuu
En tiedä sitäkään

Mutta haluan kertoa salaisuuden
Tule, mennään rakas
Annan päivälle mahdollisuuden
Olla elämäni paras

Pienenä kämmeneen maalattiin
punaista, sinistä, vihreää
Kämmen paperiin painettiin
Rakkaat muistot jäljelle jää

Entä jos tie päättyy
seuraavan mutkan jälkeen?
Jos en ehdikään jarruttaa
ja päädyn toisen kylkeen

Paljon hyvää olen saanut
mutta olenko tehnyt mitään?
Olenko kaiken sen ansainnut?
Takassa tuli, joka lämmittää

Pysähdyn ja huomaan
On ihan rauhaisaa
Toisista saan voimaa
joka eteenpäin kuljettaa

Elämä on kaunis, hyvä
Älä turhaa pelkää
Jos se päättyy, on suru syvä

Mutta sitä ennen, haluan
nähdä, kuulla, tuntea
Lahjaksi sain elämän,
saan sen loppuun asti kulkea

28.8.2018

1. Harrastatko / Oletko harrastanut tanssin lisäksi musiikkia (laulua tai jonkin soittimen soittamista) tai teatteria? Missä ja kuinka kauan?
2. Oletko esiintynyt muun kuin tanssin parissa (esim. laulaen, soittaen, näytellen)?
3. Millaisia ajatuksia ja tunteita yleisön edessä puhuminen sinussa herättää (esim. koulussa esitelmien pitämiset)?
4. Mitä hyötyä uskot sinulle olevan produktiosta, jossa tanssijat käyttävät ääntä?

16.10.2018

1. Miten runonlausunta vaikuttaa koreografian rytmiin?
2. Miten runonlausunta voi rytmittää tanssia?
3. Miten runonlausunta vaikuttaa tanssijan ilmaisuun?
4. Miten koet eläytyväsi runonlausuntaan tanssiessasi? Entä tanssiin lausuessasi runoa?
5. Miten runonlausunta toimii musiikin sijasta tanssin rytmin luojana?

1. Millaista esiintyminen oli? Mikä oli mielisää, mikä haastoi?
2. Miten koit ilmaisevasi runoja? Entä tanssia? Peustele.
3. Miten koet kehittyneesi runonlausunnassa ja äänenkäytössä prosessin aikana? Peustele.
4. Miten runonlausunta rytmitti koreografiaa? Mikä lausumisessa sai rytmin aikaan?
5. Miten koet hyötyneesi produktiosta? Mitä tässä produktiossa oppimaasi voit hyödyntää tulevissa koreografioissa?